

УКРАЇНСЬКИЙ ТЕАТР

ОРГАН МІНІСТЕРСТВА КУЛЬТУРИ УРСР ТА
УКРАЇНСЬКОГО ТЕАТРАЛЬНОГО ТОВАРИСТВА

Рік заснування 1936

Січень I (84) Лютий

1977

З М І С Т

Рішення XXV з'їзду КПРС — у життя

Г. МАКСИМЕНКО. Гартуючи молоду зміну	1
VII пленум правління Українського театального товариства	2
А. КУЛІШЕНКО. Надійна марка Харківського тракторного	3
Трудівникам новобудов	5
Огляд народних талантів	5

Проблеми, дискусії

І. ВИШНЕВСЬКА. Роздуми про драматургію	6
В. БРЮГГЕН. Не прагнучи творчих вершин	8
О. УТЕГАНОВ. Бути корисним акторові	11
В. КОЗАК. Що допомагає робити роль	14
П. КОЛІСНИК. Судити по результатах	16

Огляди, рецензії

А. СУЛИМЕНКО. За творами польських драматургів	18
О. КУЛИК. Лев Сушкін та інші	23
М. СОКОЛЯНСЬКИЙ. Вибір п'єси: система чи випадковість?	25

Творчі портрети

К. ПИВОВАРОВ. Зрілість	27
------------------------	----

У братніх республіках

С. СКОБІЮЛА. Театральна афіша Молдавії	30
М. ТЕРЕНТЬЄВ. Лист з Чувашії	31

З мистецької скарбниці

Й. КУРИЛЕНКО. Нове про М. Заньковецьку	32
--	----

Бібліографія

О. СИЧЕВСЬКИЙ. Полудень віку	
------------------------------	--

На першій сторінці обкладинки: «Місто на зорі» О. Арбузова. Костя Білоус — В. Лецик. Театр-студія Київського інституту театального мистецтва імені І. Карпенка-Карого.

Фото І. Приміського

На другій сторінці обкладинки: учні студії Київського театру імені І. Франка із своїми педагогами народними артистами УРСР П. Нятко та П. Сергієнком.

Фото З. Галини

На четвертій сторінці обкладинки: До гастролей у Києві. Македонський народний театр (Скопје). «Спокуса у долині Шентфлоріанській». Яцинта—Катина Іванова, Криштоф Кобар — Еміль Рубен.

Фото З. Галини

Вибір п'єси: система чи випадковість?

Афіша Одеського театру імені А. Іванова в середині 1976 року вражала глядача надто вже незначною кількістю назв. Деякі старі спектаклі зі сцени зійшли, що ж до нових, то їх обмаль... Втім, справа не тільки і не стільки у кількості.

Звернімося, наприклад, до вистави, що йде дуже часто і вже тому заслужовує на особливу увагу критики. «Дош» Сомерсета Моема у постановці головного режисера театру Костянтина Чернядєва.

Коли керівники театрів звітують про репертуар, вони класифікують п'єси по категоріях: сучасна радянська драматургія, російська класика, українська класика тощо. Відверто кажучи, важко догадатися, до якої графі віднести «Дош». Це не «сучасна західна драма» — творіві більш як півстоліття. Це і не «зарубіжна класика» — С. Моєм був чудовим стилістом, визнаним майстром новели, але класиком його не вважають напевно в Англії. Та й до речі, причому тут С. Моєм? У 1921 р. він написав оповідання «Дош», яке через кілька років два американські літературно-драматургі переробили на «драматичну історію». У двадцяті роки її ставили й на радянській сцені. Очевидно, сценічному життю цієї переробки судилося лишитися фактом театральної історії, якби не художній смак керівництва театру імені А. Іванова. Чи була у цьому «відродженні» потреба? Ось питання, над яким своєчасно не замислився, мабуть, ніхто.

Новелі Моема не відмовиш у змістовності, майстерній побудові та стильових достоїнствах. Але якщо стислий прозовий твір, який можна прочитати за півгодини, переробити на драму, що йде майже три години, неминуче буде втрачений лаконізм, напруженість розвитку головної теми, динамічність. Що ж маємо натомість? Зайва увага до зовнішніх прикмет драматичної інтриги і надмірна мелодраматичність. Негативне ставлення новеліста до релігійного святенництва й антигуман-

ності стають зрозумілими вже у першій дії, а далі думка глядача буксує, і він залишається у полоні найпростіших емоцій.

Над цією виставою театр працював довго. Зайняті у ній хороші сили: Л. Бугова, Л. Полякова, Б. Котов та інші актори, художники Л. Альшиць і В. Бобиніна. Але це не врятувало спектакль: поразка була «запрограмована» самим вибором драматургічного матеріалу.

Що ж до режисерського рішення, то воно тільки підкреслює вади п'єси. Музичним лейтмотивом вистави є блюз, тема якого наче обумовлює повільний розвиток подій. У сценічній дії багато «порожнин» (назвемо їх «нульовими» за семантикою мізансценами), коли актори застигають у скульптурних позах і багатозначно мовчать. Особливо часто грішить цим виконавець ролі Девідсона Г. Дрозд (взагалі, безперечно, цікавий актор). Його пастор надто патологічний, позбавлений місіонерської переконливості та провіденціальності й зрозумілий, всупереч думці Моема, з першого погляду.

Т. Мороз у ролі Седі часто збивається на крик, тим самим підсилюючи мелодраматичність п'єси. Досвідчений актор С. Простяков (Джо Хорн) в окремих сценах вдається до елементарного комікування.

Взагалі тяжіння режисера і акторів до афектації свідчить, на мій погляд, про орієнтацію театрального колективу на смаки не дуже вимогливої частини публіки. Є у виставі й інші ознаки занепаду загальної театральної культури. Дуже примітивною за символічним змістом і анахронічною як прийом виглядає проєкція білого парусного судна на рожевому заднику у фіналі, та й взагалі світлове оформлення не відзначається винахідливістю. У шотландському прізвищі Макфейл наголос чомусь робиться на першому складі; на бутафорських ящиках у глибині сцени красяться безграмотний напис. Цілу низку такого роду прикладів можна було б продовжити. Може, все це дрібниці, яким не варто надавати значення? Ні, варто: їх сукупність дає уявлення не тільки про культуру окремої вистави, а й про культуру театру в цілому.

Коли б вибір такої анахронічної,

змістовно небагатої та художньо недосконалої п'єси як «Дош» був прикладом поодиноким, мабуть, не доцільно було б присвячувати йому спеціальну розмову. Але, на жаль, це явище для Одеського театру російської драми симптоматичне. Варто подивитися на афіші останніх трьох років. Говорючи про твори сучасних радянських авторів, не можна не помітити, що театр має особливу прихильність до інсценівок художньої прози. Серед сучасних радянських п'єс, на яких зупинився його вибір, превалюють такі, де поверхове розуміння нашої дійсності знаходить вияв у тривіальних характерах і ситуаціях («Можливі варіанти» В. Азернікова). Не випадково, що з вистав-інсценізацій лише одна — «Совість» — принесла театрові успіх.

Придворимось уважніше і до «стосунків» між театром та класичною драматургією. За три роки тільки раз він звернувся до класичного твору: К. Чернядєв поставив «Весілля Кречинського» О. Сухово-Кобиліна. Вистава протрималася рік і спокійнісінько зійшла з афіш. Постає питання: чому ж саме цей твір обрав театр, який не так часто звертається до класики? Головний режисер заявив, що хоче, аби в репертуарі водночас були всі три п'єси Сухово-Кобиліна. Такий підхід до формування репертуару є дещо штучним.

1976 року Одеська російська драма вперше за багато років анонсувала п'єсу зарубіжного класика Карло Гольдоні «Венеціанські близнюки». І хоча навіть дата прем'єри була оголошена, глядач її так і не побачив. Такі випадки у практиці наших театрів трапляються не часто і примушують серйозно задуматися над творчими шляхами колективу.

Слід відзначити, що вибір п'єс — сучасних і класичних — у театрі справляє враження випадкового. В ньому не відчувається системи, і тому навіряд чи можна говорити про репертуарну лінію у прямому розумінні цього слова.

Наведемо ще один приклад такої безсистемності. У репертуарному плані на 1976/77 рр. фігурує «Річард III». Шекспір — це чудово, але чому театр зупинив свій вибір саме на цій історичній хроніці? Беру на себе сміливість вгадати причину. Адже протягом останніх років кілька колективів республіки (у Сімферополі, Львові, Харкові) поставили цю п'єсу. От і керівництво театру бере її не боючись повторення, не прагнучи до своєрідності репертуару.

Безсистемне планування репертуару обмежує можливості колективу, знижує його громадянську і творчу активність. Наведемо деякі факти. Коли наприкінці 1975 року в країні провадився фестиваль драматургії НДР, багато театрів України творчо підійшли до цього завдання. Для деяких цей фестиваль став святом першої зустрічі з драматургією Брех-

Народна артистка УРСР Н. Юргенс в ролі Васси Железної. Донецький обласний драматичний театр (м. Жданов).

Фото М. Липницького

та, інших зацікавила сучасна німецька п'єса. Одеська російська драма не взяла участі у фестивалі. Так само не відгукнулася вона і на проведення фестивалю польської драматургії.

Можна припустити, що драми Б. Брехта чи С. Виспянського чужі творчій індивідуальності головного режисера театру, адже, як писав польський режисер Ервін Аксер, існує і «режисерське амбула». Правда, для подолання таких перешкод є чергові режисери, але у театрі імені А. Іванова питання про режисерські кадри — одне з найболючіших: місце режисера ось уже кілька років вакантне. Є можливість запрошувати

на окремі вистави майстрів режисури з інших театрів країни, але й такої практики протягом тривалого часу тут не було. Режисурою, без особливого успіху, займаються провідні актори Б. Зайденберг та В. Наумцев, а їх доцільніше було б використовувати як виконавців.

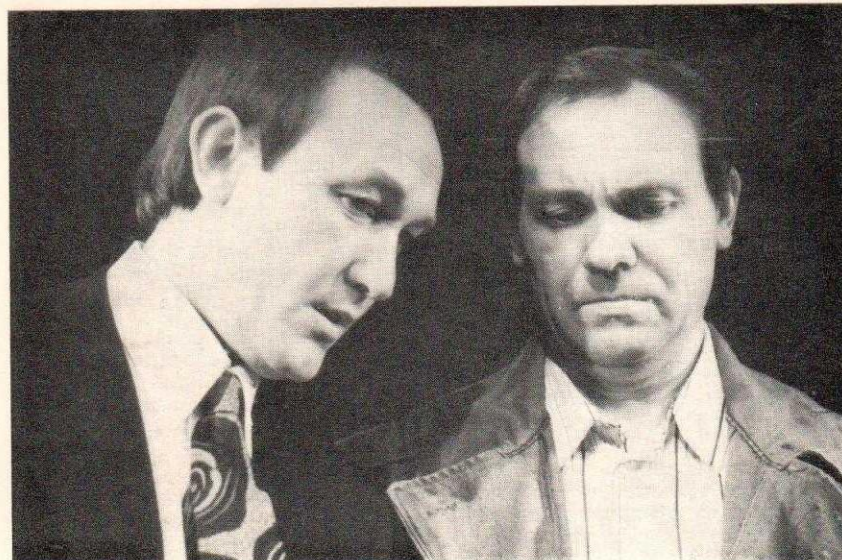
Слід сказати, що акторські сили в театрі непогані. Серед митців трьох генерацій є цікаві індивідуальності. Проте, звертаючись до другосортної драматургії, працюючи «на малих навантаженнях», театр, м'яко кажучи, не сприяє їх творчому розквіту.

Така репертуарна політика негативно впливає і на молодь. Обрані п'єси не викликають у неї ентузіаз-

му. Справді, ставлячи прісно-моралізаторський «Дощ», важко сподіватися на творче горіння молодих виконавців. Одноманітність постановок породжує у них штампи, а іноді й не досить сумлінне ставлення до роботи. Є й страшніша прикмета такого «спокою»: деякі здібні молоді актори залишають театр, бо тут їм нецікаво працювати.

Важке становище, в якому опинився театр імені А. Іванова, так чи інакше пов'язане з репертуарною політикою його керівництва. Для того, щоб колектив міг виконувати свою відповідальну місію на рівні вимог сучасності, йому слід серйозніше ставитися до цього питання.

Хроніка

Вінниця

Вінницький театр імені М. Садовського показав глядачам прем'єру п'єси Е. Володарського «Найшасливіша». Постановка В. Селезньова, художник К. Вітавський, композитор Д. Немченко.

У виставі грають Г. Тищенко, К. Норець, А. Овчаренко, К. Барил, М. Сардаковський, М. Чуча та інші.

Спектакль «РВР» за А. Гайдаром (інсценізація О. Бородіна, М. Савіна, режисер К. Пивоваров, художник М. Білик) присвячений 60-річчю Великої Жовтневої соціалістичної революції і адресований школярам Вінниччини. В ньому поряд з досвідченими акторами бере участь молодь: М. Чуча та В. Вовкун (випускники студії Львівського театру імені М. Заньковецької), М. Мамонтов, який прийшов у театр після закінчення студії оперети при Ленінградській консерваторії.

Кривий ріг

В репертуарі театру Кривбаса імені Т. Шевченка з'явилася вистава за п'єсою М. Гоголя «Одруження». Режисер В. Усенко, художник О. Давидов, балетмейстер Д. Харченко, музичне оформлення А. Приходька.

В спектаклі грають: Б. Браславський, С. Анненкова, М. Бурмако, С. Третяк, В. Руденко, Г. Марченко, В. Удовенко, В. Котовець, О. Семенов, Д. Поляков та інші.

Л. КОСТЕНКО

Дніпропетровськ

У Дніпропетровському театрі імені М. Горького відбулися дві прем'єри. Це «Ствол» Ф. Залати і В. Мазура (режисер В. Мазур, художник Ч. Владимиrowa, у ролях В. Басенко, Л. Шкуркіна, Г. Якубенко, Г. Кремерт, Т. Кияшко, Л. Чернилевська) та «Відкриття професора Авілова» Ю. Шербак у постановці В. Саранчука. Художник Г. Еллінський. В ролях: Л. Вершиніна, С. Зубовський, Г. Кірик, Е. Соколовський, К. Бурцев, Л. Вороніна, В. Гнедаш, В. Соболев, С. Корсунь.

Б. БАКУНОВИЦЬКА

Сцена з вистави «Одруження»

«Ствол» Ф. Залати.
Трува — В. Басенко,
Лісяняк — О. Вешніков.